

VÁLEČNÝ ROK 1917

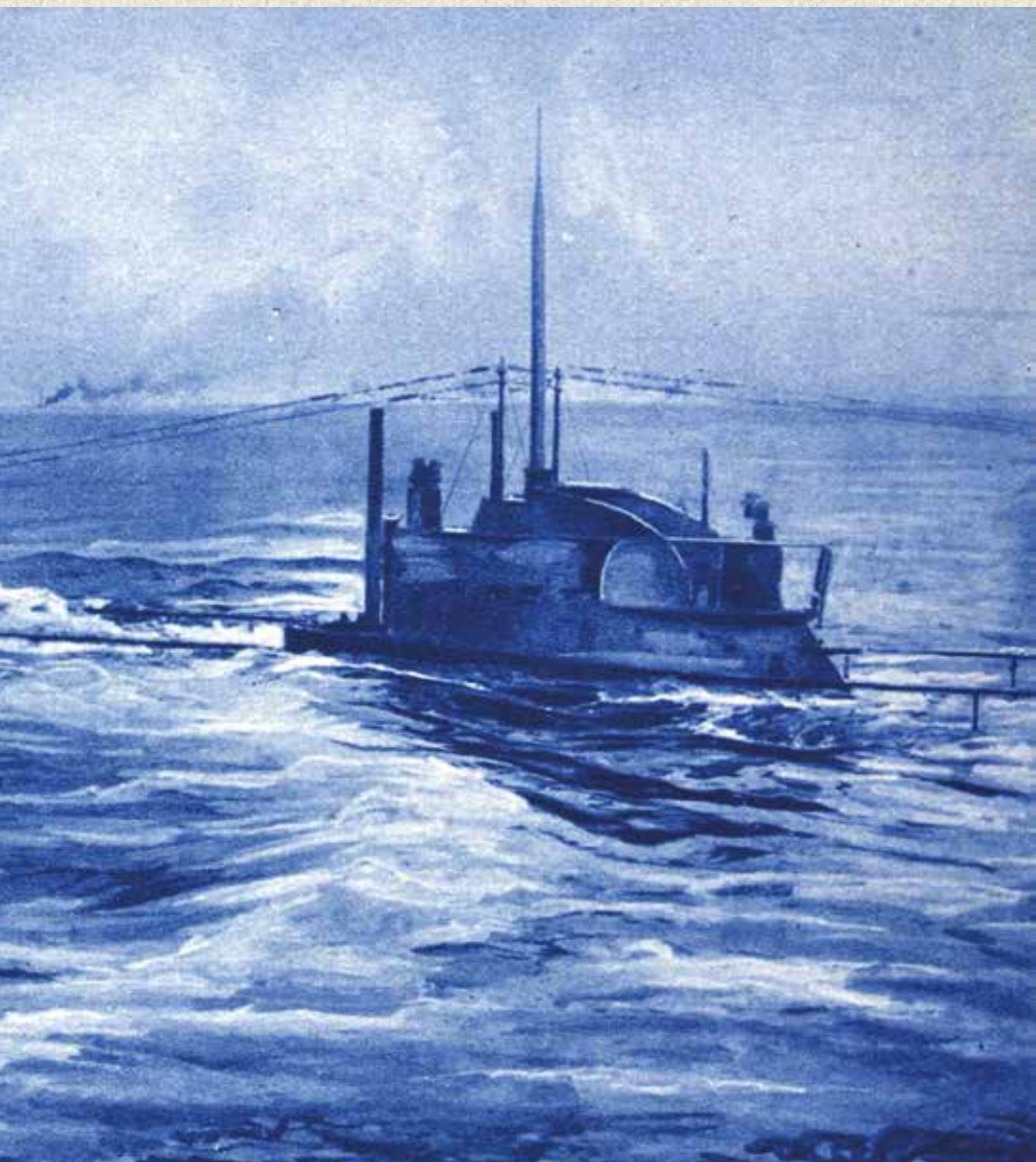
Průběh frontových linií na přelomu let 1916/1917

VÁLEČNÝ ROK 1917

JAKO OBLEŽENÁ PEVNOST

JAKO OBLEŽENÁ PEVNOST

Předchozí rok bojů dohodové státy opět nezakončily s příliš optimistickou bilancí. Na západní frontě bitvy u Verdunu a na řece Sommě doběla vykrvácely a materiálně vyčerpaly obě bojující strany, aniž jim přinesly výraznější úspěchy. Kritickou situaci, kterou vyvolala ruská letní ofenzíva pod Brusilovovým velením, Ústřední mocnosti pod německou dominancí včas zažehnaly a do konce roku 1916 navíc stačily bleskově deklasovat Rumunsko, které se přidalo k Dohodě. Na italském válčišti rakousko-uherský pokus o výpad z Jižních Tyrol sice ztroskotал, ale na sočské frontě ani drtivá italská přesila nedokázala prolomit obranná postavení habsburského vojska. Měřeno podle rozlohy dobytých oblastí, vedly si Ústřední mocnosti v této fázi konfliktu lépe. Vždyť fronta v Evropě se vinula vesměs na území států Dohody – ve Francii a Belgii, v Rusku a Rumunsku; Srbsko a Černá Hora byly okupovány, jen na řece Soča se válčilo na rakousko-uherské půdě.

V protiváze k územním ziskům, pokud šlo o válečnou techniku a výzbroj, lidské zdroje, hospodářský potenciál i mezinárodně politické postavení, byla situace z dlouhodobého hlediska nesrovnatelně příznivější pro Dohodu. Výrobní kapacity a surovinové zdroje dohodových států, jejich koloniálních říší a USA byly prakticky nevyčerpatelné, kdežto Ústřední mocnosti byly v důsledku námořní blokády odkázány na vlastní vnitřní zdroje a na exploataci dobytých území. Nesmírně palčivým problémem se stávala výživa obyvatelstva, když hrozbu hladu v Německu a Rakousku-Uhersku stačila stěžít mírnit nouzová opatření.

Vůbec se situace Ústředních mocností stále více podobala pevnosti, již sevřelo obležení. Pokud izolovaná posádka nemínila kapitulovat, nezbývalo jí nic jiného než mobilizovat veškeré síly, dokud jí nedojdou, a pokusit se jakýmkoli způsobem probít anebo jinak uvolnit obležení.

Vánoční vidění, obraz brněnského malíře Eduarda Miléna. Období Vánoc a příchodu Nového roku asi nejvíce rozdmýčovalo touhy po brzkém ukončení války. Jaký měl být budoucí mír? Autor obrazu měl jasno, když jezulátku do ruky vtisknul vavřínový věnec namísto palmové snítky...

„Jen je ještě pořádně zmáčknete, kamarádi! Jednou jim už musí dojít dech!“ stojí v popisku karikatury uveřejněné vídeňským humoristickým časopisem Die Muskete. Tak zněla výzva rakousko-uherskému, německému, bulharskému a tureckému vojákovi pro rok 1917: svorně udržovat protivníky pod neustálým tlakem

Dohodová propaganda si nepřátelský blok zosobňovala postavou německého císaře Viléma II. Vstup do nového roku 1917 mu nepřinese nic dobrého, hlásala kresba otištěná v oblíbeném londýnském magazínu Punch

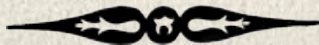
KRACH NA BURZE MÍRU

Únava z dlouhotrvající války doléhala na všechny bojující státy bez výjimky. Touha po co nejrychlejším ukončení konfliktu byla takřka všudypřítomná. Co se však lišilo, to byly představy zúčastněných států o způsobech a prostředcích, jak s ním se ctí skoncovat a přitom se nezpronevěřit svým válečným cílům.

S překvapivou nabídkou k okamžitému zahájení mírových jednání přišly v prosinci 1916 Ústřední mocnosti. Svým okázalým návrhem, který postrádal jakékoli konkrétní podmínky, hodlaly ze svých úspěchů na frontách v dané situaci vytěžit co nejvíce pro sjednání míru a prosazení maxima vlastních požadavků. Hrály o čas a svoji iniciativu použily jako válečný manévř, od něž si slibovaly, že nahlodá veřejné mínění válkou unavených nepřátel a že vlastnímu těžce zkoušenému obyvatelstvu ukáže dobrou vůli zastavit válečné utrpení. Odmítnutí, s nímž se počítalo, mělo společnost doma připravit na další zostření boje, přitom však veškerá vina na pokračování války měla ulpět na protivnících. Nikoho neudivilo, že Dohoda se s tímto návrhem odmítla zabývat.

Rozkrýt motivy obou znepřátelených bloků se pokusil prezident USA Woodrow Wilson, jenž nótou z 21. prosince 1916 válčící státy vyzval k tomu, aby deklarovaly své válečné cíle. Na prahu nového roku už bylo z odpovědí zjevné, že žádná ze stran si nepřejí Wilsonovo zprostředkování a že pouze dohodové státy jsou ochotny veřejně formulovat své válečné cíle. Naplnění jejich radikálních podmínek se prakticky rovnalo zničení existence dvou německých spojenců – Rakouska-Uherska a Osmanské říše. Napříště americkému prezidentovi nezbylo než se se svými mírovými aktivitami uchýlit k tajným jednáním. Na konci ledna 1917 měl od obou bloků definitivně potvrzeno, že jejich požadavky jsou neslučitelné a že dosažení všeobecného míru je prozatím iluzí. Zároveň se ukázalo, že postoj Berlína a Vídně v otázce jejich mírových podmínek není tak svorný a že podunajská monarchie je ochotnější jednat o míru než její německý patron. Právě na počátku února 1917 se Wilson začal zabývat myšlenkou na separátní mír s Rakouskem-Uherskem.

Dohoda si dobře uvědomovala svůj narůstající strategický potenciál, a tak se rozhodla v roce 1917 vystupňovat své válečné úsilí, aby v nejbližších měsících dosáhla konečného vítězství. Německo se rozhodlo místo nót posílat torpéda. Mír měl mít své jasné vítěze a poražené.

Černá předpověď Evropy
ovládnuté Němci, jak ji svým
čtenářům počátkem roku 1917
přinesl pařížský L' Illustration.
Prezentoval předválečnou ideu
Pangermánie a strašil tím, že
tento plán je již z 90 % vyplněn.
Za pozornost stojí uvedené
rozčlenění obyvatelstva na tři
kategorie: na národy vládnoucí,
vazalské a porobené

Pokusy o navázání mírových jednání z přelomu let 1916/1917 s napětím sledovala i publicistika v habsburské monarchii. Videňský lidový humoristický časopis Kikeriki! přinesl sérii primitivních tematických alegorií: „*Holubici si nepřejeme; ať je potopa ještě větší, aby archa ztroskotala!*“ volají dohodoví státníci na kresbě, která pranýřuje jejich údajné pošestile pohrdání mírovou nabídkou

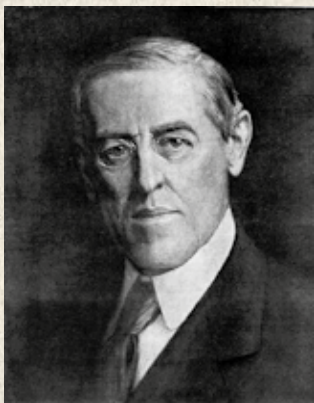

KRACH NA BURZE MÍRU

Odpověď dohodových spojenců prezidentu Wilsonovi ohledně zveřejnění válečných cílů. Tento dokument předal 10. ledna 1917 francouzský předseda vlády Aristide Briand velvyslanec USA ve Francii William Gravesi Sharpovi

David Lloyd George, jenž od prosince 1916 zastával úřad britského ministerského předsedy, se stal vděčným objektem vídeňských karikaturistů. Kresba nazvaná *Kozel zahradníkem*, otištěná v *Die Muskete*, reaguje na zveřejněné prohlášení válečných cílů Dohody: „Dále je naším válečným cílem osvobození Itálii, Slovanů, Rumunů, Čechů a Slováků zpod cizího panství!“ – „Ehm, Lloyd Georgi – a co se stane s námi?“ ptají se zástupci ostatních národů britské říše

Woodrow Wilson, prezident USA, se po svém zvolení do druhého funkčního období ocitl v situaci, kdy bylo pro Spojené státy čím dál obtížnější zůstat stranou válečného dění. Přestože se vytrvale snažil o mírové řešení, o zprostředkování mezi válčícími státy, ve své roli mírotvorce tehdy neuspěl

V táboře Ústředních mocností se stávalo nejslabším článkem Rakousko-Uhersko, kde silně stoupaly protiválečné nálady. Když v listopadu 1916 zemřel po 68 letech vlády císař František Josef I. a na trůn nastoupil Karel I., lidé od nového císaře očekávali i nový kurs ve válce. Karel však neměl dost sil vymanit monarchii z vlivu spojení s Německem

L' Illustration publikoval pro porovnání i svoji představu Evropy míru založené na principu národního sebeurčení, jak jej navrhol prezident Woodrow Wilson

PODMOŘSKÁ OFENZÍVA

Na počátku roku 1917 Ústřední mocnosti pod německým vedením předpokládaly, že na všech frontách zaujmou strategickou obranu. Jednak neměly dost sil podniknout vlastní ofenzivní akce, jednak očekávaly nové mohutné útoky Dohody.

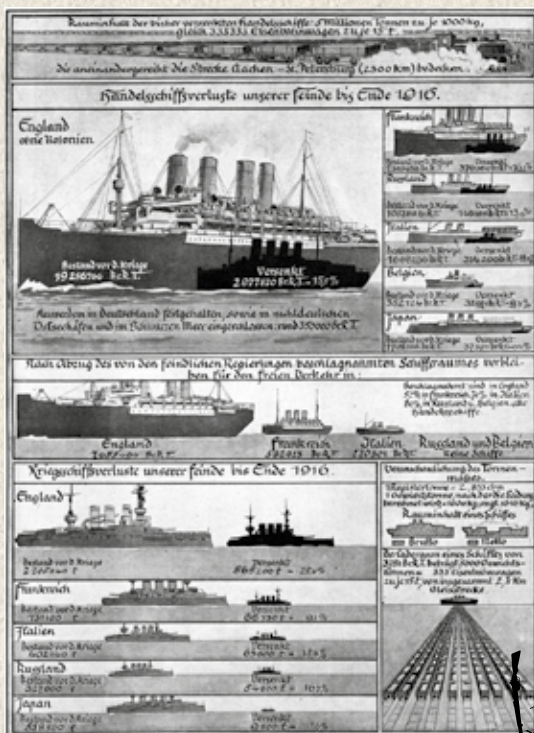
Nejúčinnější prostředek k vítěznému ukončení války spatřovalo německé Nejvyšší vojenské velení v neomezené ponorkové válce. Hodlalo se zaměřit na hlavní oporu dohodové koalice Velkou Británii, jejíž existenční závislost na zámořské lodní dopravě představovala lákavou slabinu. Bezohledné nasazení ponorek proti obchodním lodím mělo britské ostrovy odříznout od dovozu surovin, potravin a válečného materiálu, mělo rozrušit válečné hospodářství, zlomit morálku obyvatelstva, a tak britské impérium donutit ke kapitulaci.

S poukazem na aktuální příznivé okolnosti náčelník štábu německé admirality Henning von Holtendorff apeloval na brzké uskutečnění tohoto plánu. Ve svém memorandu z 22. prosince 1916 německého císaře optimisticky ubezpečoval, že postačí, aby německé ponorky potápěly alespoň 600 000 BRT za měsíc, a nedostatek lodí v kombinaci se špatnou úrodou z roku 1916 donutí Velkou Británii do pěti měsíců uzavřít mír. Uváděné množství potopené tonáže se nezdálo nedosažitelné, když už v režimu „omezené“ ponorkové války Němci dokázali potopit měsíčně více než 400 000 BRT (v říjnu a listopadu 1916). Případný vstup Spojených států do války proti Německu bral na lehkou váhu s odůvodněním, že v tak krátké době nezvládnou dopravit do Evropy dost vojáků, aby se situace na frontách výrazněji změnila.

Povzbuzen těmito ujištěními, odhodlal se německý císař Vilém II. k riskantnímu kroku. Spolu s informací o německých válečných cílech došlo do Washingtonu 31. ledna 1917 oficiální sdělení, že Německo od 1. února zahajuje neomezenou ponorkovou válku. Vzápětí došlo k přerušení diplomatických styků a brzy poté Kongres přijal zákon, jenž zmocňoval prezidenta k vyzbrojení amerických obchodních lodí. USA zatím vstoupily do období tzv. ozbrojené neutrality. Netrvalo však dlouho. Po sérii dalších nepřátelských aktů nakonec Spojené státy 6. dubna 1917 vypověděly Německu válku.

*Ztráty obchodních a válečných
lodí našich nepřátel
do roku 1916 – názorná
grafika otištěná v lednu 1917
na stránkách Illustrierte
Zeitung informovala
německou veřejnost
o dosavadních úspěších
vlastního námořnictva. Lodní
přepavný prostor, o nějž do té
doby Dohoda přišla, je tu pro
lepší působivost přepočten
na železniční vagoný.
Zapojeny za sebou by bývaly
utvořily vlakovou soupravu
dlouhou 2 300 km*

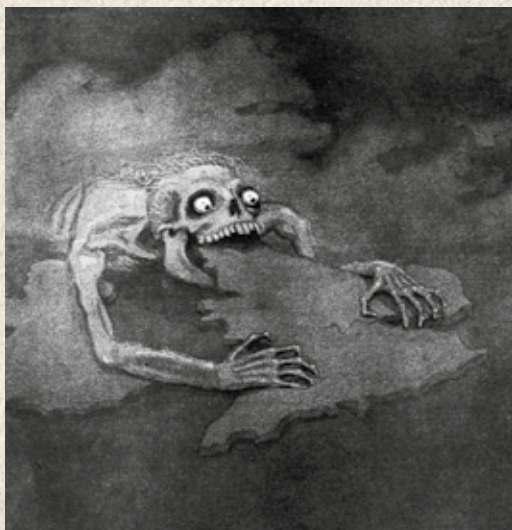

PODMOŘSKÁ OFENZÍVA

Malíř-reportér Felix Schwormstädt, jedno z es německé propagandy, zachytil pro lipský časopis *Illustrierte Zeitung* posádku ponorky při nakládání torpéd a při přípravách před vyplutím na moře

Důsledky německé ponorkové ofenzívy mělo záhy poznat obyvatelstvo britských ostrovů na svých žaludcích. Hlad na sugestivní kresbě z vídeňského *Die Musket*

Snímek z německého hlavního velitelství pořízený v lednu 1917 zachycuje německého císaře Viléma II. (uprostřed) ve společnosti náčelníka generálního štábu generála polního maršála Paula von Hindenburga (vlevo) a prvního generálního ubytovatele generála pěchoty Ericha Ludendorffa. Oba generálové, čelní představitelé třetí garnitury Nejvyššího vojenského velení, patřili k velkým podporovatelům neomezené ponorkové války

Během roku 1917 téměř každá druhá německá ponorka padla za obětí bojovému nasazení. Také proto se na podporu ponorkového loďstva pořádaly v Německu zvláštní dobročinné sbírky, které ohlašovala mohutná a poměrně působivá propagační kampaň v tisku

O OSUD VÝCHODNÍ FRONTY

Na prahu roku 1917 jevil Rusko pod carským režimem takové známky válečného vyčerpání jako žádná jiná z bojujících mocností. Země se ocitla ve stavu hospodářského rozkladu, který těžce narušoval bojeschopnost armády na frontách a v zázemí vedl ke katastrofálnímu selhání zásobování městského obyvatelstva. Vojáky opouštělo odhodlání pokračovat v boji a armádou se šířila zhoubná vlna demoralizace. Když se v lednu u Mitavy proti německým pozicím neprosadila ani pětinasobná ruská přesila a navíc se vojáci vzbouřili, ukázalo se, jak křehká může být existence východní fronty. Ze strategického hlediska přitom měla východní fronta ohromnou váhu, neboť při své délce poutala největší počet divizí obou znesvářených bloků (o sto více než fronta západní). Likvidace východní fronty by Ústředním mocnostem umožnila přesunout značné množství vojska na západní frontu a tam zásadně změnit poměr sil ve svůj prospěch pro rozhodující úder.

Carský režim se nedovedl s vnitřní krizí vypořádat a ta jej přerostla a zničila. Z pouličních nepokojů ve vyhladovělém Petrohradě vzešla v první polovině března (podle pravoslavného kalendáře koncem února) 1917 revoluce, jež odstranila cara a nastolila v Rusku systém dvojvládní. Vedle Prozatímní vlády vznikly rady (sověty) dělníků, rolníků a vojáků, které se ustavily jako samosprávné orgány ve velkých městech i v nejmenších vesnicích a také ve všech jednotkách ruské armády. Zatímco vláda zahájila svoji činnost prohlášením, že je odhodlána vést válku „až do vítězného konce“, sověty se vyslovovaly pro mír.

Německo s Rakouskem-Uherskem chápalo Únorovou revoluci jako příležitost k porážce Ruska prostřednictvím jeho vnitřního rozkladu. Tomuto procesu napomáhalo nejen svojí pasivitou na frontě, ale především skrytou podporou protiválečných politických frakcí, zejména radikálního bolševického hnutí v čele s V. I. Leninem, kterého dokonce přepravili ze švýcarského exilu do Ruska.

Novou situaci v Rusku vnímaly státy Dohody s obavami. Pro jejich válečné úsilí bylo zachování východní fronty zásadní, a tak po Prozatímní vládě požadovaly, aby svými činy jednoznačně prokázala vůli pokračovat ve válce. Dohoda svůj nátlak vyvíjela přes půjčky, jež ruský stát ve své situaci akutně potřeboval. Přesvědčivý důkaz o bojeschopnosti ruské armády měla podat počátkem července velká letní ofenzíva pojmenovaná po ministru války Kerenském. Naděje na průlom nesplnila, následný protiútok Ústředních mocností však předčil nejhorší představy o míře rozkladu ruských vojsk.

Ke stávkujícím a demonstrujícím v petrohradských ulicích se brzy přidali i vojáci, kteří měli nastolit pořádek. Revoluční dění provázela výměna symbolů – rudý prapor revoluce (ještě nikoli té bolševické) místo erbu carské ruské říše

Momentka z petrohradských revolučních dní, jak ji zachytil fotograf britského Daily Mirror. Hlídkující vojáci na automobilu, muž v popředí má na bodáku své pušky navlečen rudý praporek

Vojáci stráží budoucí mučedníky revoluce – civilisty zastřelené v prvních dnech nepokojů v březnu 1917

O OSUD VÝCHODNÍ FRONTY

Ilustrace z vídeňského listu Das interessante Blatt znázorňuje abdikaci cara Mikuláše II. z 15. března 1917

Snímek z prvomájové demonstrace svolané bolševiky otiskl pařížský L' Illustration. Jeden z Leninových stoupenců agituje pro uzavření míru, konfiskaci půdy, pro svržení Prozatímní vlády a nastolení diktatury proletariátu

Alexander Fjodorovič Kerenskij (vlevo) se po přestavbě Prozatímní vlády v květnu 1917 stal z ministra spravedlnosti ministrem války a námořnictva. V této roli se vydal na frontu, kde na shromážděných vojáky přesvědčoval o nutnosti dalšího vedení války a připravoval je na nadcházející letní ofenzívu. Popisek ke snímku uveřejněnému v pařížském L' Illustration jej označuje za obnovitele ruské armády

Rakousko-uherské zákopy ve východní Haliči. Jaro 1917 patřilo na východní frontě k neklidnějším obdobím. Ústřední mocnosti zde vyčkávaly v defenzivě a od útočných aktivit upustily proto, aby snad demoralizovanou ruskou armádu nevyprovokovaly k odporu proti sobě jako vnějšímu nepříteli. Odtud si Německo i Rakousko-Uhersko také bralo zálohy pro své ostatní ohroženější fronty

Přehlídka 1. ženského praporu smrti pod velením Marije Leontjevny Bočkarjovové (druhé zprava). Formování ženských bojových jednotek znamenalo poslední zoufalou snahu Prozatímní vlády, jak vojáky vyburcovat k boji. Předpokládalo se, že muži na frontě se nenechají před ženami zahanbit

VE ZNAMENÍ NIBELUNGŮ

Dříve než na západní frontě Dohoda zahájila své očekávané útočné operace, provedli Němci manévř, který nikdo nečekal. Nejprve v nejpřísnější tajnosti vybudovali za svými postaveními na čáře Arras – Soissons tzv. Siegfriedovo obranné pásmo, načež se do něj v polovině března 1917 spořádaně stáhli. Německému Nejvyššímu vojenskému velení se tímto plánovitým ústupem na novou důkladně opevněnou linii podařilo nejen zkrátit frontu o 45 km, a tím získat početné zálohy, ale zároveň dokonale zhatit Dohodě její přípravy k ofenzívě.

Francouzi pod vrchním velením generála Roberta Nivella umístili těžiště své ofenzívy mezi města Soissons a Remeš na řeku Aisne proti hřebenu zvanému Chemin des Dames. Britové se chystali zaútočit v okolí Arrasu. Jako první začal 9. dubna útok na britském úseku a až o týden později Francouzi spustili svoji grandiózní a s velkými nadějemi očekávanou ofenzívu na řece Aisne. Zatímco se u Arrasu podařilo docílit taktického úspěchu, hlavní boje o Chemin des Dames vyústily v masakr bez podstatnějších územních zisků. Obrovské ztráty utržené v poměrně krátké době měly za následek nejen odvolání generála Nivella, ale způsobily i částečný rozklad ve francouzské armádě, kterou zachvátila vlna vzpour. Kritickou situaci se podařilo stabilizovat až Nivellovu nástupci generálu Philippu Pétainovi.

V dalších měsících převzali útočnou iniciativu Britové, kteří ve Flandrech v urputných materiálových bitvách usilovali o vyčerpání protivníkových záloh a obsazení belgického pobřeží s německými ponorkovými základnami. V červnu britská vojska dobyla Messinský hřeben a v červenci se rozhořela třetí bitva u Yprů, jinak také bitva o Passchendaele, jež trvala až do 10. listopadu. Masivní nasazení palebných prostředků z ní učinilo další z typických opotřebovávacích bitev, u nichž ztráty byly naprosto neúměrné dosaženým územním ziskům.

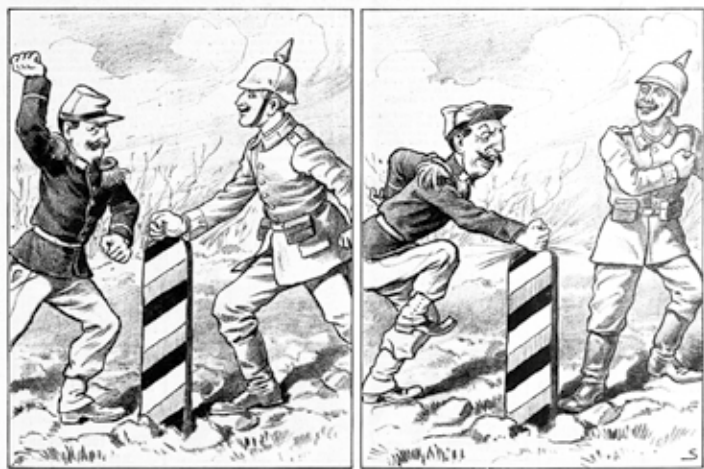
Poslední britská operace na západní frontě v roce 1917, bitva u Cambrai, se zapsala do dějin vojenství prvním masovým nasazením loňské novinky – tanků. Do útoku proti Siegfriedově linii 20. listopadu nastoupilo 476 strojů a i přes nadějný počáteční průlom nebyl konečný výsledek tohoto útoku valný. Přinesl však cenné zkušenosti, z nichž obě strany čerpaly v roce 1918.

Přehledná mapa západního bojiště zachycuje průběh fronty v předjaří 1917. Siegfriedovo obranné pásmo, do něž se německé vojsko stáhlo v rámci operace Alberich v březnu 1917, vyznačuje přerušovaná čára. Za zmínku stojí, že pro oba krycí názvy Němci zvolili jména postav ze středověkého hrdinského eposu Píseň o Nibelunzích. Modré šipky ukazují do oblastí, kam směřovaly hlavní útočné operace Dohody – do okolí Arrasu, k řece Aisne a do oblasti Yprů

Německý ústup na západě vydával vídeňský Kikeriki! za povedený Hindenburgův aprilový žert: „*Jen udeřte, monsieur!*“ vyzývá německý voják francouzského...

VE ZNAMENÍ NIBELUNGŮ

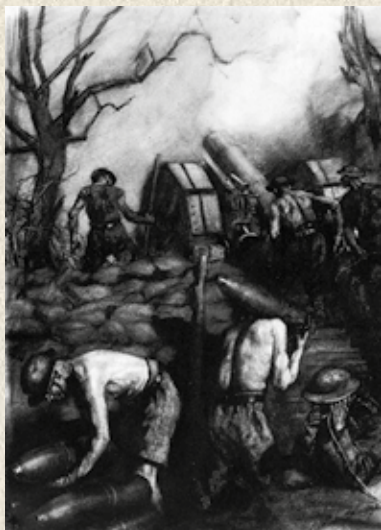

Francouzští pěšáci v zákopech před útokem na Chemin des Dames. Z 850 tisíc francouzských vojáků, nasazených v rámci Nivellovy ofenzívy na řece Aisne, každý pátý zemřel či utrpěl zranění

Několikadenní dělostřelecká příprava, která běžně předcházela velkým ofenzívám, vyžadovala důkladnou zásobovací infrastrukturu. Kanadská úzkorozchodná železnice při dopravě dělostřelecké munice do frontového pásma

Před červnovým útokem na Messinský hřeben jižně od Yprů se vojáci Britských expedičních sil seznamovali se základnostmi terénu prostřednictvím plastického modelu bojiště

Kresbu přibližující čtenářům namáhavý a zodpovědný úděl britských dělostřelců uveřejnil na svých stránkách pařížský časopis L' Illustration. Obrovský rozsah zapojení této zbraně do britských ofenzív druhé poloviny roku 1917 je patrný ze spotřeby dělostřeleckých nábojů, jichž se za tuto dobu vystřílelo na 50 milionů kusů

Slavnostnímu příjezdu generála Johna Pershinga, vrchního velitele Amerických expedičních sil, věnoval dohodový tisk v červnu 1917 značnou pozornost. Tou dobou bylo na francouzské půdě jen všeho všudy 14 000 amerických vojáků. S dalšími lodními transporty však tento počet utěšeně narůstal, až v květnu 1918 dosáhl milionu mužů

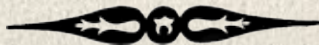

Největší intenzita válečných operací na italském bojišti se soustředila do oblasti podél řeky Soči, kde královská italská armáda do konce roku 1916 podnikla devět tvrdšíjých pokusů o proražení rakousko-uherských linií. Žádný z nich neuspěl, a tak se válka na sočské frontě vyvinula v opotřebovovací materiálové bitvy, které Italové pravidelně zahajovali s více než dvojnásobnou početní převahou.

Nejinak tomu bylo v roce 1917, kdy italská armáda podnikla další dvě sočské ofenzívy – desátou v květnu a nejmasivnější jedenáctou v srpnu. Přestože ani ty nedosáhly kýženého úspěchu – dobytí Terstu, přece jen c. a k. obraně nadále ubíraly půdu pod nohama a působily jí citelné ztráty, navíc tempem, jaké nemohla déle snášet. Za této situace se německé Nejvyšší vojenské velení rozhodlo svému spojenci v nouzi pomoci a přejít na sočské frontě do protiútku.

Úkol připadl nově utvořené 14. armádě pod velením německého generála Otto von Belowa. Sedm německých a pět rakousko-uherských divizí, soustředěných v horském pásmu mezi Bovcem a Tolminem, vyrazilo 24. října 1917 do útoku. Úder směřoval přes městečko Kobarid (italsky Caporetto) do týlu italských vojsk operujících na jižním úseku sočské fronty. Drtivá přesila, masivní dělostřelecká podpora s použitím bojových plynů a moment překvapení, to byly faktory nevídaného úspěchu. Nečekaný, hluboký operační průlom obrátil během čtyř dnů italské vojsko na ústup, jenž se mnohde změnil v nezadržitelný útek. Čtyři sta tisíc německých a rakousko-uherských vojáků sočské fronty v krátké době rozložilo dvě italské armády o více než dvojnásobných počtech a k ústupu strhlo též armády v Dolomitech a Karnských Alpách. Do 4. listopadu 1917 dosáhly německé a rakousko-uherské jednotky řeky Tagliamenta a 10. listopadu už stály na břehu Piavy – sto kilometrů na západ od granáty rozrytých vápencových pozic.

Caporetto se stalo synonymem katastrofální porážky a mělo dalekosáhlé důsledky pro všechny zúčastněné. Dohoda reagovala zřízením tzv. Nejvyšší válečné rady spojenců, která měla konečně dbát na lepší koordinaci akcí spojeneckých armád. Itálie získala novou vládu, nové vojenské vedení a s podporou francouzských a britských divizí překonala období paniky, deziluze a poraženectví a opět zažívala vzmach národního cítění. Pro Rakousko-Uhersko a Německo měl vojenský úspěch pachutí Pyrrhova vítězství: sice v zabraném území získaly zdroj potravin, ale armády zajatců znamenaly starost o další hladové krky. Co bylo nejhorší, Itálii se nepodařilo vyřadit z boje.

Italské přípravy k 25. sočské bitvě – po poslední krvavé lázni 11. sočské bitvy rakousko-uherský humoristický tisk s nevhodným sebevědomím vtipkoval o marnosti italských pokusů o průlom

Přehledná pohledová mapa severní Itálie zachycuje průběh frontové linie před zahájením 12. sočské bitvy 24. října 1917 (plná čára) a po zastavení útočných operací na březích řeky Piavy 11. listopadu 1917 (prerušovaná čára). Červené šipky značí úvodní směry útoku, jehož úspěch strhl lavinu dalekosáhlého ústupu italských armád. Modré šipky označují dřívější italské útoky při 10. a 11. sočské ofenzívě a bitvě o Monte Ortigara

Celkové ztráty nešťastné dvojice italských „sočských“ armád dosahovaly 84 % jejich početního stavu, jen do zajetí padlo přes 300 000 mužů. Další ustupovali po beznadějně přeplněných cestách, jiní dokonce odhodili zbraně a zamířili z fronty domů

CAPORETTO – KATASTROFA PO ITALSKU

Děsivý rozměr selhání italského vojska maskoval dohodový tisk dramatickými výjevy hrdinství a odhodlání prostých vojáků. Kresba zachycuje italské letce, kteří shazují bočníky chleba svým udatným spolubojovníkům, jež nepřátelský postup odřízl v jejich horských pozicích

Dost na tom, že chaos ovládl italské vojsko, panika strhla i civilní obyvatelstvo. Více než milion uprchlíků zamířil do vnitrozemí, blokoval cesty, a tak ještě zhoršil beznadějně italské vyhlídky

Náměstí v Longarone na řece Piavě – jedno z mnoha shromaždišť válečné kořisti po italské armádě. Snad ještě větší význam než ukořistěný válečný materiál měly pro Rakousko-Uhersko zásoby proviantu získané na obsazeném území. Díky nim mohlo zčásti kompenzovat neutěšenou vyživovací situaci v zázemí

Růže a úsměvy pro spojence a přátele – nadšené přivítání britských jednotek v severní Itálii. Doslova hmatatelná hrozba vyřazení Itálie z bojů a reálná možnost otevření druhé fronty proti Francii přiměla dohodové spojence, aby urychleně přispěchali na pomoc. V listopadu 1917 přibýlo do Itálie 6 francouzských a 5 britských divizí

NA PERIFERII EVROPSKÉ VÁLKY

Na jihu Balkánu, kde se v délce 450 km rozprostírala soluňská neboli makedonská fronta, stálo proti početně slabším vojskům Ústředních mocností téměř půlmilionové uskupení spojeneckých armád na východě, tvořené francouzskými, britskými, srbskými, ale i italskými a ruskými jednotkami. Boj na této frontě oběma stranám znepříjemňoval náročný terén a drsné podnebí, navíc bojeschopnost citelně omezoval i vysoký počet onemocnělých malárií.

V březnu a květnu 1917 Dohoda podnikla dvě ofenzívy v západní Makedonii, ale prakticky ničeho jimi nedocílila, a tak zdejší situace uvízla na mrtvém bodě. Rovněž pokus odlehčit ruským armádám za Kerenského ofenzívy nezaznamenal kvůli opoždění žádný efekt. Generál Sarraill, velitel spojeneckých armád na východě, nakonec přišel o svůj post a jeho nástupce se soustředil na konsolidaci sil a plánování dalších operací. Jednoho úspěchu – politicko-strategického – Dohoda přece jen v této oblasti docílila, když v červnu 1917 do války konečně vtáhla na svou stranu i vnitřně rozpolcené Řecko.

Na Středním východě si dohodové armády vedly o poznání úspěšněji. Na počátku roku Britové shromáždili v Mezopotámii stotisícové vojsko, s nímž se vydali proti proudu Tigridu. Na svém postupu získali zpět Kut-el-Amaru, opevněné město, jež na jaře 1916 ztratili i s početnou posádkou, a nakonec 11. března dobyli Bagdád. S britskými úspěchy braly za své strategické záměry Ústředních mocností, zejména Německa, jež usilovalo o ovládnutí dopravní osy Berlín – Bagdád a prodloužení stávající železniční trati až k ropným nalezištím při Perském zálivu.

Na palestinské frontě svedli Britové v březnu a dubnu 1917 dvě bitvy u Gazy, leč oba útoky se Turkům povedlo odrazit. Neúspěchy měly za následek změnu na velitelském postu a nový britský velitel generál sir Edmund Allenby od června pečlivě připravoval další úder. Jakmile se Britům podařilo shromáždit dostatečnou převahu sil, koncem října přešli do útoku, znovu vtrhli do Gazy a tentokrát turecké jednotky přiměli k ústupu. Ofenzíva pokračovala zdárně obsazením Jaffy a před Vánoci mohli Britové slavit dobytí Jeruzaléma.

Pohledová mapa jižní části Balkánského poloostrova s vyznačenou frontovou linií. Soluňská fronta sahala od Jadranu k Egejskému moři a ve svém středním úseku vedla velehorským terénem s vrcholy sahajícími do výše až 2 500 m n. m.

Dohodový nátlak v praxi – Atény obsazené francouzskými vojáky a dělostřelecké baterie vyhlížející k Akropoli

Vítězové z Atén. Způsob, jakým Dohoda získala svého nového spojence, zesměšňovala karikatura na titulní straně vídeňského Die Muskete. Řecko je na ní vykresleno jako ubohá loutka vláčená za válečným vozem řízeným Velkou Británií, Francií a Itálií

NA PERIFERII EVROPSKÉ VÁLKY

Slavnostní vstup britských jednotek do Bagdádu 11. března 1917 korunoval úspěch britského tažení Mezopotámií

Na Sinaji. Reprodukce malby od německého válečného dopisovatele působícího v tureckém vojsku během tažení v Palestině. Bojové operace vedené v pouštních oblastech se špatnou dopravní infrastrukturou se neobešly bez nasazení tak typických velbloudů

Na reprodukci dobové malby vstupují britští vojáci 7. listopadu 1917 do Gazy. Obsazování města se proměnilo v pouliční boje s tureckými odstřelovači a střelci z kulometů, kteří v boji na zdrženou kryli ústup hlavních sil

„Novodobí křižáci pod hradbami Svatého města,“ zněl popisek snímku, na němž válečný fotograf zachytil vojáky australského lehkého jezdecktva na cestě mezi Betlémem a Jeruzalémem

11. prosinec 1917 – vítězný generál sir Edmund Allenby vchází do Jeruzaléma nikoli koňmo, jak bývalo obvyklé pro vysoké důstojníky, nýbrž pěšky. Učinil tak z úcty ke Svatému městu, uváděly dobové komentáře

RUSKO OPOUŠTÍ DOHODU

Po neúspěchu Kerenského ofenzívy a po následném živelném ústupu se ruská armáda nezadržitelně rozpadávala a masy dezertérů se počítaly na statisíce. V polovině července došlo v Petrohradě k mohutným demonstračním dělníků, vojáků a námořníků, které Prozatímní vláda krvavě potlačila. Ztrácela sympatie v řadách obyvatelstva a na vnitropolitické scéně se ocitla ve stále větší izolaci. Sověty dosud podporující vládu se začaly postupně vyvíjet v samostatnou a sebevědomou mocenskou sílu, jež reprezentovala frustrované dělníky, vojáky i rolníky. Tak, jak v sovětech klesaly sympatie k vládě, vzrůstala naopak podpora bolševiků, kteří se populisticky chopili nejpalčivějších témat, jež cloumala tehdejší ruskou společností – zajištění okamžitého míru a rozdělení půdy.

Kritickou situaci v zemi pozoroval se znepokojením také ruský generální štáb. Když v září 1917 Němci zaútočili, obsadili Rigu a ohrožovali hlavní město Petrohrad, měl se tehdejší vrchní velitel generál Kornilov pokusit provést vojenský převrat a svrhnout Kerenského Prozatímní vládu, kterou měl obvinít ze spolupráce s rozvratnými bolševiky. Kerenskij označil Kornilova za vlastizrádce a kontrarevolucionáře a s pomocí dělnických rudých gard pokus o puč zmařil. Pozice vlády utrpěla další otřes a ještě více vzrostla autorita sovětů, jež se radikalizovaly v duchu bolševického programu. Další etapa revoluce začala v noci ze 6. na 7. listopad v Petrohradě dobytím Zimního paláce, sídla Prozatímní vlády. Hned další den V. I. Lenin, vůdce bolševiků, sestavil první sovětskou vládu.

Bolševická Říjnová revoluce přiblížila porážku Ruska, což v táboře Ústředních mocností vyvolalo neskrývané uspokojení. Rusko v troskách a neschopné odporu znamenalo kýžený zánik východní fronty. Rychlé uvolnění sil na východě a jejich přesun na západní frontu sliboval naději na konečnou porážku Dohody.

Nad východní frontou se rozhostil klid zbraní a 15. prosince 1917 uzavřelo sovětské Rusko s Ústředními mocnostmi příměří. Od 22. prosince se v Brestu Litevském rozběhla mírová jednání, při nichž Německo z pozice síly stupňovalo své požadavky a nátlakem se snažilo na poraženém Rusku vyzískat co nejvíce. Jednání mělo dramatický průběh a vzájemné neshody vyústily v obnovení nepřátelství. Definitivní mír podle svých představ si na východě Ústřední mocnosti vynutily až vojenským tažením z přelomu února a března 1918.

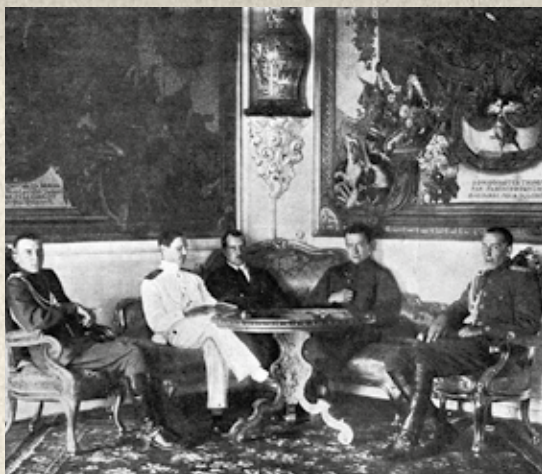

Generál Lavr Georgijevič Kornilov byl jmenován do funkce vrchního velitele ruské armády po červencovém neúspěchu Kerenského ofenzívy a následném ústupu. Zodpovědnost za chaos v armádě svaloval na petrohradský sovět a Prozatímní vládu pokládal za příliš slabou na to, aby jej rozpustila. Sám se chopil tohoto úkolu a v září vytáhl na Petrohrad, avšak jeho údajný pokus o puč ztroskotl

Vyprošťování ruského medvěda v podání vídeňského humoristického listu. Vojáci Ústředních mocností s potěšením sledují marnou snahu dohodových záchranářů a volají na ně, že jej už nahoru nikdy nevytáhnou

RUSKO OPOUŠTÍ DOHODU

Předseda Prozatímní vlády Kerenskij (druhý zprava) na snímku francouzského reportéra ještě z doby před Říjnovou revolucí. Společnost sedí ve Velkém kremelském paláci v místnosti vyzdobené francouzskými tapisériemi inspirovanými románem o donu Quijotovi de la Mancha. Když v prosinci 1917 snímek otiskl L' Illustration, redaktor neopomněl tento příznačný detail zmínit v popisku u svého článku, jenž pojednával o Kerenského marném úsilí udržet Rusko ve válce na straně Dohody

Ruský parlamentář mezi rakousko-uherskými důstojníky a praporčíky. Počátkem prosince 1917 na mnoha úsecích východní fronty sjednali velitelé mezi sebou lokální a dočasný klid zbraní

Snímek budovy v Brestu Litevském, kde se v prosinci poprvé sešli bolševičtí delegáti s představiteli Ústředních mocností, aby projednali mírové podmínky, uveřejnil i britský tisk. V komentáři k němu poznamenal, že teprve na místě bolševici zjistili, že Rusko dostali do pozice „dobyté země vydané na milost a nemilost arogantnímu a bezohlednému nepříteli“

„Honem nastupujte, panstvo, toto je jediný rychlík, který ještě odjíždí!“ Na obrázku otištěném ve Wiener Caricaturen ruský voják vyzývá zástupce Velké Británie, Francie a Itálie, aby se také připojili k mírové cestě

Průběh brestlitevských jednání na svých stránkách čile komentoval britský Punch. Karikatura ztvárnila bolševiky jako lascivní kuplíře, kteří se na nevinné Rusi dopustili zrady tím, že ji zaprodali německému císaři

Konec roku na východě přinesl nečekaná překvapení...

PROTI DVOUHLAVÉMU ORLU

Zatímco předchozí léta války byla pro československý odboj v zahraničí spíše dobou organizačních příprav, trpělivé propagace, shánění finančních prostředků a konsolidace, rok 1917 přinesl významné diplomatické i vojenské výsledky, které rezonovaly i na mezinárodním fóru, a tak zviditelnily projekt samostatného československého státu. V lednu 1917 se v odpovědi dohodových mocností na nótu prezidenta Wilsona objevila zmínka o osvobození Čechoslováků z cizí nadvlády. Poprvé přestala být československá otázka jen vnitřní záležitostí habsburské monarchie, ale stávala se – alespoň na papíře – mezinárodním tématem.

Československá národní rada (ČSNR) v čele s T. G. Masarykem vytyčila jako hlavní cíl vytvoření co nejpočetnějšího vlastního vojska aktivně vystupujícího po boku Dohody. V Rusku, kde k tomu byly nejlepší předpoklady, však zůstával potenciál nevyužit i po svržení carského režimu. Zdráhavý přístup Prozatímní vlády se změnil v rozhodnou podporu až po úspěšném nasazení československé střelecké brigády v bojích u Zborova (2. července 1917) a při tarnopolském ústupu. Konečně byl povolen nábor v zajateckých táborech a prudký nárůst dobrovolníků umožnil na podzim 1917 vytvoření armádního sboru a pracovalo se na vybudování druhého sboru. Říjnová revoluce, rozpad východní fronty a mírová jednání zanechala Čechoslováky v Rusku v neudržitelném postavení. Pro ČSNR definitivně ztratilo smysl, aby čtyřicetitisícový čs. sbor zůstával v Rusku, a tak novým úkolem bylo dostat jej co nejrychleji na jinou frontu, kde boj proti Ústředním mocnostem pokračoval.

V Itálii nechtěla vláda o formování čs. vojenských jednotek dlouho ani slyšet. Teprve spontánní iniciativa českých a slovenských zajatců, kteří během roku 1917 dávali vytrvale najevo svoji vůli přispět italskému válečnému úsilí, přiměla Itálii k podpoře čs. akce. Přelom nastal v období krize po Caporettu. Už předtím se u italských armád projevil přínos českých zajatců při výzvědné činnosti, a tak mimo rámec oficiálních odbojových orgánů vznikaly od září 1917 první čs. výzvědné oddíly. Na průlomovou dohodu s italskou vládou však ČSNR čekala až do dubna 1918.

Ve Francii, kde sídlila ČSNR a kde bylo třeba československou vojenskou účast propagovat co nejviditelněji, se během roku 1917 připravovaly podmínky k výstavbě samostatného vojska. Vyvrcholily v prosinci 1917 vydáním dekretu, jímž francouzský prezident Raymond Poincaré oficiálně povolil budování čs. armády ve Francii. Dobrovolníci z různých koutů Evropy i z USA mezitím přijížděli do Francie, aby v dalším roce dali na západní frontě vzniknout novým československým plukům.

Vývoj válečných událostí v roce 1917 a zprávy o úspěších čs. zahraničního odboje pohnuly domácí českou politickou reprezentaci ke stále sebevědomějším a kritičtějším veřejným prohlášením vůči Rakousku-Uhersku. Její státoprávní představy se postupně sbližovaly s postoji ČSNR, a právě ideový soulad mezi domovem a zahraničním odbojovým vedením byl podmínkou pro další úspěchy československé akce.

Kat z Westminsteru: „*Dámy a pánové! Ve třicátém měsíci války se mi konečně podařilo odhalit náš skutečný válečný cíl: osvobození Čechů. Žádám vás, abyste se o tento ideál zasadili do poslední kapky krve!*“ Zmínku o osvobození Čechoslováků v odpovědi Dohody prezidentu Wilsonovi komentovaly vídeňské žurnály s neličeným výsměchem. Český svaz, sdružení českých poslanců Říšské rady, ve svém loajálním prohlášení uvedl, že český národ o nic takového nestojí. Na konci ledna 1917 tak prorakouský aktivismus v české politice dosáhl svého vrcholu

Když se Český svaz chystal vstoupit na půdu nově zvolané Říšské rady, vyzval manifest 222 českých spisovatelů poslance, aby byli pravdivými mluvčími svého národa a zastali se nejrozhodněji českých práv a požadavků. Pod tímto vlivem poselstvo českého národa na prvním jednání 30. května 1917 předneslo státoprávní prohlášení, které bylo dalekosáhlým programem vnitřních změn habsburské monarchie, byť zatím nepočítalo s její likvidací. Pro vedení zahraničního odboje znamenalo prohlášení značnou posilu – mohlo jím dokládat, že tlumočí tužby lidí doma

ČESKOŠLOVENSKÁ SAMOSTATNOST L'INDÉPENDANCE TCHÉCOSLOVAQUE Orgán politické emigrace :-: Organe des émigrés politiques		
Ústředí pro redakční a administrativní každý měsíc na adresu: Československá Samostatnost, 18, rue Bonaparte, Paříž.	Vychází 16. a 28. každého měsíce. PAŘÍŽ V pátek, dne 19. srpna 1917.	Číslo 16 Jednotlivé číslo 15 ct. - Předplatění: Pro Francii roční Fr. 4.-, půlroční 2.-; pro ostatní Fr. 5.- Pro ostatní země: roční Fr. 5.-, půlroční 2.50, čtvrtletní Fr. 1.25

Program československé samostatnosti prohlášen českými poslanci.

„Opouštíme se proto v této důležitosti a přitomse zcela vědomě ze svobodnosti a rozhodnutí svých poslanců i od to a vše samostatnosti, která historicky a národně vždy, před časem, byla ve své době dle domnění národa v této československé samostatnosti a demokratické svobodě, při čemž jsme posílili i svou svobodu, díky v současném odboji a historické naší budoucnosti.“

*Prohlášení Českého Svazu v Říšské radě v úvodu
dne 30. ledna 1917.*

PROTI DVOUHLAVÉMU ORLU

Když ruský ministr války Kerenskij na přelomu května a června 1917 po celé frontě agitoval pro přípravu na rozhodující ofenzívu, delegáti čs. pluků navrhli spojit rozeseté části brigády do jedné taktické formace a tu nasadit jako úderný oddíl. Čs. brigáda dostala u Zborova podružný, dost široký úsek bez dostatečné dělostřelecké podpory. Přesto se jí podařilo uspět, zejména díky vynikající bojové morálce, jež byla v této době v ruské armádě naprosto ojedinělá

Pohled na rakousko-uherskou zákopovou linii u Zborova, kterou 2. července 1917 dobyla čs. střelecká brigáda. Během šesti hodin bojů čs. vojáci prolomili rakousko-uherskou obranu, obsadili čtyři linie zákopů a pronikli do hloubky až 5 km. Necelých 3 500 mužů za cenu 190 mrtvých a 800 raněných získalo kolem 3 200 zajatců, 15 děl a značné množství vojenského materiálu. Zajetí muži patřili k většinově českým c. a k. pěším plukům č. 35 a 75, doplňovaným z Plzeňska a Jindřichohradecka

Zmínku o úspěšném boji čs. střelecké brigády zahrnuje ruské vrchní velitelství do svého tiskového komuniké, a tak se zpráva o boji Čechoslováků rozšířila doslova do celého světa. Ve vídeňském Kikeriki! otiskli karikaturu zmrzačeného ruského medvěda potácejícího se na dvou protézách. Jímí minil autor kresby bojovou účast ženských praporů smrti – „amazonek“ – a československé brigády

Pohled na italský zajatecký tábor v Santa Maria Capua Vetere, kde byli od prosince 1916 soustředováni zajatci hlásící se k české či slovenské národnosti. V lednu 1917 vznikl v táboře Československý dobrovolnický sbor, jenž prováděl usilovnou propagační práci ve prospěch čs. zahraničního odboje. V květnu se odtud většina zajatců stěhovala do tábora v Padule

Dole snímek z listopadu 1917 zachycuje čs. vojáky-dobrovolníky z Ruska ubytované ve stanovém táboře u anglického Winchesteru.

Patřili k prvnímu transportu čs. vojáků z Ruska, jenž pod velením kapitána Otakara Husáka připlul z Murmanska do Velké Británie a dále pokračoval na francouzskou půdu. S Francií se sice v létě 1917 ujednal převoz vojska na západní frontu, ale v důsledku bouřlivého dění v Rusku se do Francie podařilo vypravit jen dva nepočetné transporty o 1 670 mužích

Válčící státy nepolevovaly ve své snaze zvrátit statický ráz bojů. Úkol prorazit stále silněji opevněná a do větší hloubky členěná nepřátelská obranná postavení vyžadoval nasazení nejen většího množství sil, větší spolupráci všech druhů zbraní, ale také zapojení nových technických vymožeností. Ruku v ruce s novými zbraněmi se vyvíjela i taktika jejich použití.

V zákopové válce v roce 1917 se osvědčila infiltrační taktika, způsob boje poprvé použitý Francouzi, v roce 1916 propracovaný a masově uplatněný Němci a následně osvojený prakticky všemi armádami. Speciálně vycvičené malé úderné jednotky určené k „otevírání“ cest v nepřátelské obraně se staly normou pro další průběh války všude tam, kde toho strnulost front vyžadovala.

V této fázi války, kdy se postup pěchoty už neobešel bez úzké součinnosti dělostřelectva, význam této zbraně vzrůstal natolik, až takřka opanovala bojiště. Velký pokrok prodělalo nejen řízení dělostřelecké palby, ale i taktika nasazení dělostřelectva charakterizovaná propracovaným systémem palebných přepadů a přehrad s použitím různých typů střeliva.

Na západní frontě, kde se situace nejvíce podobala stavu vzájemného obležení, a také na italském bojišti uplatňovali protivníci i odvěké metody pevnostního válečnictví – hloubili podkopy a protipodkopy, aby je vzápětí naplněné trhavinami vyhazovali do povětří a ničili nepřátelské pozice. Z hlediska ochrany vojáka se ocelová přílba stala běžnou a časté použití speciálních dělostřeleckých granátů s bojovými chemickými látkami učinilo z plynové masky nutnou součást vojákovy výstroje.

Tank, jenž se na bojišti poprvé objevil v roce 1916, se v listopadu 1917 dočkal hromadného nasazení na západní frontě u Cambrai, kde prokázal, že může být účinným a platným bojovým prostředkem.

Na válečném nebi roku 1917 se už běžně skloňoval termín vzdušná převaha a spektrum úkolů, jež mělo letectvo na bojišti obsáhnout, se dále rozšiřovalo např. o přímou podporu pěchoty či strategické bombardování.

Neomezená ponorková válka stimulovala technický a taktický pokrok i na moři. Dohodoví spojenci zavedli účinný systém konvojů s doprovodem lodí a na likvidaci ponorek nasadili plavidla, která je akusticky vyhledávala pod hladinou a zasypávala hlubinnými náložemi.

Sturmtruppen – úderné oddíly říšskoněmecké armády odpočívají v rozvalinách francouzské vesnice. V roce 1917 postupovaly takovéto jednotky na hrotu každého útoku

Infiltrační taktiku v německé armádě systematicky propracoval generál pěchoty Oskar von Hutier. Jeho recept na úspěšný průlom spočíval v krátké a intenzivní dělostřelecké přípravě bezprostředně následované postupem úderných oddílů. Jednotky na čele útoku se však nesměly zdržovat dobýváním opěrných bodů, nýbrž je měly obejít a postupovat nejsnazší cestou dále vpřed. Likvidace zbývajících nepřátelského odporu připadla jednotkám druhého sledu. Tento model se optimálně uplatnil u Kobaridu

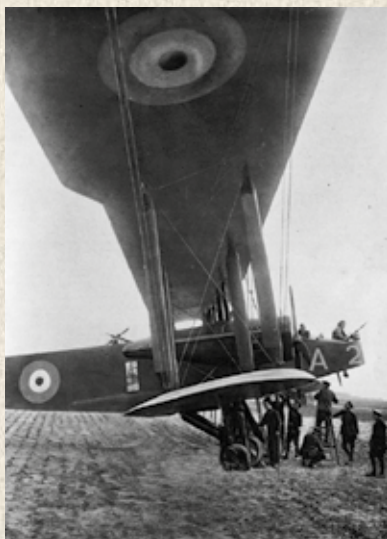

Propagační malba německého příslušníka úderných oddílů reprodukováná na titulní straně německého časopisu Jugend. Vzhledem k atributům ocelové přilby a ocelového „brnění“ evokovali tito bojovníci dojem novodobých rytířů

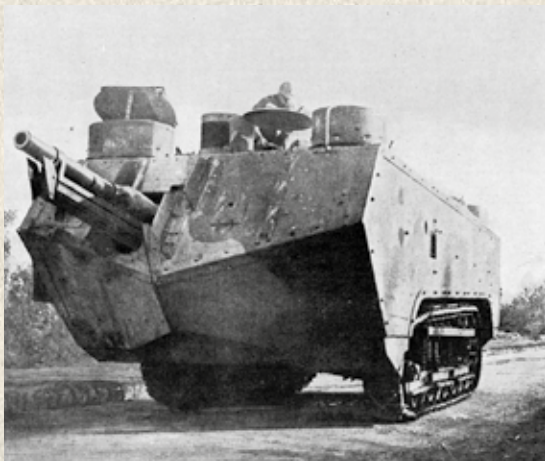
TECHNIKA A DŮMYSL VE SLUŽBÁCH VÁLKY

Triumf rakousko-uherského stíhacího Albatrosu D.II (Oef) nad italským těžkým bombardérem Caproni Ca. 3 doprovodila na stránkách vídeňského Die Musketi i oslavná báseň věnovaná letcům – novodobým hrdinům

Na snímku připravují mechanici k bojovému letu britský těžký bombardér Hadley Page O/100. Strategické bombardování, jež s postupem války nabíralo na intenzitě i na významu, se nejčastěji projevovalo rušivými nálety na nepřátelská zařízení v týlu, komunikační uzly i na vojenská shromaždiště všeho druhu

Francouzi své „tanky“ nazývali „útočným dělostřelectvem“. Vývojem a nasazením těchto strojů reagovali na neschopnost dělostřelectva následovat v závěsu za útočící pěchotou

Dramatický bitevní výjev z interiéru „samohybného děla“ zprostředkoval francouzské veřejnosti kreslíř-dopisovatel pařížského žurnálu L'Illustration

Britské obchodní lodi plující v konvoji pod námořní a leteckou eskortou. Tato opatření radikálně snížila šance německých ponorek na úspěch

NA DOMÁCÍ FRONTĚ

Žádný z bojujících států nečekal tak dlouhou válku a žádný na ni nebyl hospodářsky připraven. Obtíže se zásobováním tak početných vojsk a tušení, že válka jen tak rychle neskončí, postupně přinutily jednotlivé aktéry přizpůsobit své hospodářské soustavy novým poměrům a rostoucím požadavkům. Konflikt zúčastněné státy už zcela pohltil a potřeba lepší koordinace válečného úsilí je vedla ke stále hlubší hospodářské centralizaci. Námořní blokáda, kterou Britové už od počátku války uvalili na Německo a Rakousko-Uhersko, radikálně omezila dovoz řady surovin klíčových pro válečnou výrobu. Přímé spojení s Tureckem, zábor Rumunska v roce 1916 a obsazení úrodné severovýchodní Itálie na podzim 1917 sice přinesly částečnou úlevu, když kompenzovaly akutní nedostatky, ale nevyřešily zvětšující se propast mezi potřebami a dostupnými zdroji. Péče o účelné hospodaření se surovinami spočívala stále více v rukách specializovaných ústředí a věda hledala recept na nedostatky v náhražkách všeho druhu – od jídla přes textilie až po spotřební zboží. V průběhu roku 1917 nechala neomezená ponorková válka pocítit zásobovací krizi i Velkou Británii.

V důsledku válečného vyčerpání a neutěšených vyživovacích podmínek došlo prakticky ve všech válčících státech během roku 1917 k radikálnímu nárůstu stávek a demonstrací. Vedle požadavků na zlepšení zásobovacích poměrů stále častěji zaznívaly výzvy k brzkému ukončení války. V atmosféře nespokojenosti a deziluze silně rezonovaly i ideje šířené bolševickou revolucí v Rusku.

Zemědělská produkce, zasažená odlivem pracovních sil, přestávala stačit zvýšeným potřebám. Státy jako Německo a Rakousko-Uhersko, které začaly regulovat spotřebu už v roce 1915, své přidělové systémy nadále rozšiřovaly. V takových podmínkách vzkvétal řetězový obchod, bujela lichva a dařilo se hospodářské kriminalitě. Ceny potravin na černém trhu stoupaly a zvláště výživa městského obyvatelstva, odkázaného na skrovné příděly, představovala vážný problém. Státům docházely finance, a tak si už pokolikáté půjčovaly od svých občanů.

Vysoké ztráty, provázející éru opotřebovávání materiálů bitev, nutily armády povolávat do zbraně další a další ročníky mužů a důkladně prověřit ty, jimž se do té doby dařilo proklouznout stále hustším sítím výběru. Válka nepřestávala plodit zajatce, uprchlíky, vysídlence a rovněž vdovy a sirotky. Ti všichni vyžadovali péči, a proto státy ve svém zájmu podporovaly dobročinné organizace mírnící následky války.

Kreslíř Kikeriki! si na počest svolání Říšské rady dovolil navrhnout novou reliéfní výzdobu průčelí parlamentní budovy. Císař Karel I. vyhání zlo války v podobě zbohatlíků, ketasů, lichvářů či cenzorů a přináší mír, starost o potřebné a svobodu tisku

S ohromnou propagační kampaní se pojilo upisování válečných půjček také ve Velké Británii. Na lidmi přeplněném Trafalgarském náměstí byly k vidění burčující slogany: 'Ty! Už jsi upsal válečnou půjčku? Německo se dívá!; Už jen jeden den – Německo se dívá – zajdi do večera do své banky; Vykonej svůj díl dnes; Nenechávejte to na jiných

Tzv. Hindenburgův program, radikální zbrojní plán přijatý v roce 1916 s cílem zvrátit na frontách početní převahu Dohody vlastní převahou materiální, zavlekl Němce do totální války a v příštích letech je doslova uzbrazil a vyhladoval

NA DOMÁCÍ FRONTĚ

Rakousko-uherský humoristický tisk nemohl nereagovat na rozšíření náhražkových papírových látek: „A slečno, dá se ta látka také prát?“ – „Ovšem, milostivá paní, pere se na sucho a za studena žehlí.“

**Pod Nejvyšším protektorátem Jeho cis. a král.
Apoštolského Veličenstva císaře Karla I.
Komité pro péči o válečné hroby v Rakousku.**

**Oficiální sběrna pro
všeobecný den válečných hrobů
v Rakousku 1917.**

Na Dušičky a na svátek Všech svatých v roce 1917 se pod záštitou císaře Karla I. konal první ročník tzv. Dnů válečných hrobů, charitativní sbírky určené na péči o hroby padlých a zemřelých vojáků. Tradiční rozsvěcování svíček spjaté s Dušičkami bylo tehdy zakázáno z důvodu nedostatku vosků

Pomozte nám zvítězit! – Upisujte válečnou půjčku. K ještě většímu zapojení vyzýval německé civilní obyvatelstvo voják úderných oddílů na propagačním plakátu z roku 1917

Na podzim roku 1917 vznikla v Rakousku-Uhersku svépomocná dobročinná organizace České srdce, zaměřená na zmírnění dopadů válečné nouze zejména na české děti. Paralelní ekonomické struktury, vytvořené českými politiky kolem této legální organizace, vedly nakonec k hladkému převzetí moci v ekonomické oblasti po vyhlášení Československé republiky v roce 1918

Jak prohrát válku na domácí půdě radí dámám londýnský Punch: „Nedělejte si starosti o válečnou ekonomiku – vstupte a kupujte! Luxusní zboží pro všechny!“

(nápis na výloze obchodu). Válečné vypětí provázené nedostatkem surovin vyvolalo ve Velké Británii kampaň proti zbytečnému luxusu. Lidé nedbající výzev měli čelit opovržení svého okolí, že podkopávají válečné úsilí

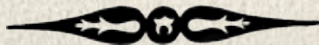
Železný kříž, německé vyznamenání, jako zasloužená odměna pro stávkující britské dělníky. Účastníky velkých stávek, které v roce 1917 silně zasáhly i britské průmyslové podniky, londýnský Punch nesmlouvavě označil za zrádce napomáhající německému vítězství

DO DALŠÍHO ROKU VÁLKY

Rok 1917 se vymknul prognózám stratégů. Na jeho počátku obležená pevnost Ústředních mocností s obavami očekávala, odkud a kdy přijde poslední rána. Dohoda měla na všech frontách početní převahu, na západě, na východě i na sošské frontě se očekávaly mohutné ofenzívy. Přesto situace na konci roku 1917 vypadala jinak. Nástup dohodových armád ve Francii, prováděný těžkými ztrátami, neuspěl. Italská armáda utrpěla debakl u Caporetta a c. a k. vojsko stanulo hluboko na italské půdě. Na východě žádalo Rusko mír poté, co revoluce rozložila jeho armádu. Jakkoli se na začátku roku mohlo zdát, že se Dohoda chystá k závěrečné zteči, jeho konec přinesl Ústředním mocnostem nejen úlevu, ale dokonce naději na dosažení vítězného míru.

Co způsobilo, že se zjevná strategická převaha Dohody neprojevila? Jedním z faktorů, který to zavinil, byla nesvornost dohodových spojenců v otázkách vzájemné koordinace bojových operací. Přestože si byli na nejvyšších vojenských místech už od počátku války vědomi, že je třeba najít soulad a nastolit společný postup, praxe pokulhávala za teorií. Pravidelně se vrcholní vojenští představitelé Dohody scházeli na konferencích, kde si slibovali, že své ofenzívy povedou současně, aby nepříteli nedali příležitost k přesunům záloh. Tyto závazky se však jen málokdy podařilo splnit. Teprve po katastrofě v Itálii Dohoda zřídila Nejvyšší válečnou radu, jež měla sdružovat vrcholné politické i vojenské představitele a závazně rozhodovat o společném postupu. Ani tento nejvyšší strategický orgán Dohody se nevyhnul soupeření a řevnivosti, a tak společná vojenská záloha vytvořená pro případ krize existovala spíše jen na papíře. V březnu 1918 musela přijít další hrozba v podobě velké německé ofenzívy na západě, aby se Dohoda sjednotila pod společným nejvyšším velením. V porovnání s tím byla situace Ústředních mocností jednodušší – strategické priority určovalo dominantní Německo a jeho slabší spojenci, odkázaní na pomoc, neměli prostor k diskuzi.

Třebaže závěr roku na bojištích nesplnil očekávání dohodových spojenců, neotrásl jejich strategickou převahou. Sice odpadlo válkou unavené a deklasované Rusko, ale do boje vstoupily mobilizující Spojené státy americké – s čerstvými silami a ohromným hospodářským potenciálem. Německá neomezená ponorková válka nesplnila svůj cíl, a tak v novém válečném roce měly na západní frontu postupně připlout téměř dva milióny vojáků Amerických expedičních sil.

„Vánoční stromek se přece jen rozzáří, ačkoli se uličníci snaží jeho svíčky sfouknout!“ Tak vídeňský Kikeriki! velebil činnost trojice mírotvorců: německého říšského kancléře Georga von Hertlinga, c. a k. ministra zahraničí Ottokara hraběte Czernina a Vladimíra Iljiče Lenina, předsedy Rady lidových komisařů sovětského Ruska. K hlavním válečným štváčům počítal britského velvyslance v Petrohradu George Williama Buchanana, amerického prezidenta Woodrowa Wilsona i francouzského ministerského předsedu Georgese Clemenceaua

Anglická strategie, italská odvaha, francouzský důvtip a piavský krém na obuv, to byly nezbytné součásti dohodového vrchního velitele pro konečné vítězství, jak uváděla karikatura ve vídeňském Kikeriki!

Mír na zemi a pokoj lidem dobré vůle. Kresba otištěná na titulní straně vánočního čísla Österreichs Illustrierte Zeitung. Příměří, které bylo na východní frontě uzavřeno krátce před Vánoci 1917, se v mír proměnilo až po dramatických jednáních v prvních měsících roku 1918. Německu a Rakousku-Uhersku pomohla likvidace východní fronty dál vést boj proti zbytku Dohody

JAKO OBLEŽENÁ PEVNOST

Průběh frontových linií na přelomu let 1917/1918

© Ministerstvo obrany ČR – VHÚ Praha, 2017

Autor: Mgr. Tomáš Kykal

Poděkování za pomoc patří Mgr. Tomáši Jaklovi

Fotografie a ilustrace: Knihovna VHÚ Praha, VÚA-VHA

Grafické zpracování: Bc. Adéla Zemanová

